

... so leingi man heldur tað vera áhugavert at vera menniskja og medmenniskja livir man framvegis ...

Framhald av síðu 9

Hendan greinin lýsir ógvuliga væl William sum drong og munin millum hann og Christian, sum teir bert kall-
aðu Matras:

»Hann, ið skrivar hesar reglur, var tá sterkt indremissionsskt ávirkaður, og tað fall honum fyrri bróstið, at tann purturi, bygðadrongurin, hann hevði hitt, var friteinkjari. Tann missionski havndadrongurin hevði ilt av sinum nýggja vinmanni og óttaðist fyrri, at hesin ungi heidningurin gekk móti einum bráðum enda. Tann gudiligi drongurin bar eisini eitt sindur av ótta fyrri at verða lokkaður avvegir av hesum heidna, ið tóktist hava serar gávur til at skaka huga hansara upp.

— Er eingin Gud? Ja, hvat so? Helt missionsdrongurin. So kunnu menniskjur gera alt tað illa tey vilja!

— Nei, segði hin heidni, ið valla var mer enn 13 ára gamal, tí eitthvørt er til, ið rópast fyrri moral.

Hetta orðið moral hevði tann gudiligi drongurin væl høyrð gitið, bæði heima og í meinighetshúsinum, men aldri hevði hann vitað tað nýtt í einari so undarligari samanseting. Hetta elvdi honum nógv at hugsa um. Men í fyrstani var tað ikki serti fyrri, at hann vandrindi og meinskaðist inn á henda nýggja moralin og hansara unga talsmann.

Hetta gjørdi, at hann helt seg eitt sindur burtur frá Matras ta fyrstu tíðina. Tað var eisini ein onnur lýta við dreinginum Matras, at hann hoyrði til »ungsosialistar-

nar», sum var ein politisk sekt, ið búleikaði her í Havn tá á døgum og viðhvørt var at siggja marsjerandi í gøtum undir spottareyðum flaggi, syngjandi Internasjonala. Undangongumenninir í hesari ræslu vóru tveir bakarasveinar, annar var J.P. Davidsen, sum nú er lögtingsmaður og landsstýrismaður. Allir luttakararnir høvdu eitt lítið hvast smil undir nesini, tí teir vóru demonstrantar móti borgarligum trongskygni, móti kirkju og mission. Vit gudiliga dreingir gingu og hugdu at teimum við sorg og andstygd, men vit gleddu okkum yvir at vit høvdu alt rættvísi, ja sjálvan Várharra, í okkara parti. Tað ódamliga reyða flaggið fór helst við Guds hjálp av knóranum, aðrenn langt um leið.

William og Matras møttust aftur. William var ikki serti skakaður. Matras var »vordin kommunist. Eg minnst, hvussu ódamligt tað var fyrri meg at hoyra hann tala hugtikan um »kammerat Lenin« og »kammerat Trotsky«, tí eg hevði enn mína barnatrúgv óbroytta og hevði somu andstygd sum stættarfelagar mínir fyrri allari gudleysari bolsjevismu. Lagnan hevði eisini fært meg inn á heilt aðrar vegir, ódrvisi tryggjar, royndar og lættferar. Eg rópti meg »manufakturstur« og var altíð væl latin, tí eg visti hvat mótin kravdi. Men neyðars Matras, hann var ikki bert ómoderna latin og við trefsum slípi, hann var eisini kloddutur innan, niðurfyrkomin, og hevði ongum áhuga fyrri uttan tí russisku revolusjónini.

Tað gjørdi mær ilt at siggja hann fara avstað aftur til sína ótryggu lagnu í tí gudleysa útlandinum». Men seinni broytti William sjálvar áskoðan. Hann gjørdist eisini vinstrasinnður.

Aftan á realskúlaárinu, um hvørji hann einastaðni sigur: », så udmærkede jeg mig nok særligt ved min uopmærksomhed. Jeg kunne ikke samle tankerne om undervisningen, og det fik man så fæle anmærkninger for — så efterhånden gik man jo lidt til bunds og blev betragtet som nærmest åndsvag...», fóru Matras og Jørgen-Frantz á Soro fyrri at taka studentsprógv, meðan William fór á keypmansskúla í Keypmannahavn.



William og kona hansara Lisa

William mótasannfærdur — Matras ómodernaður

William og Matras møttust aftur. William var ikki serti skakaður. Matras var »vordin kommunist. Eg minnst, hvussu ódamligt tað var fyrri meg at hoyra hann tala hugtikan um »kammerat Lenin« og »kammerat Trotsky«, tí eg hevði enn mína barnatrúgv óbroytta og hevði somu andstygd sum stættarfelagar mínir fyrri allari gudleysari bolsjevismu. Lagnan hevði eisini fært meg inn á heilt aðrar vegir, ódrvisi tryggjar, royndar og lættferar. Eg rópti meg »manufakturstur« og var altíð væl latin, tí eg visti hvat mótin kravdi. Men neyðars Matras, hann var ikki bert ómoderna latin og við trefsum slípi, hann var eisini kloddutur innan, niðurfyrkomin, og hevði ongum áhuga fyrri uttan tí russisku revolusjónini.

Tað gjørdi mær ilt at siggja hann fara avstað aftur til sína ótryggu lagnu í tí gudleysa útlandinum». Men seinni broytti William sjálvar áskoðan. Hann gjørdist eisini vinstrasinnður.

Ikki hug fyrri handli

Tað var pápin, sum vildi, at

William skuldi ganga í fóta-spør hansara, hóast hann ikki sjálvar hevði áhuga fyrri handli. William vildi heldur verða yrkjari, meðan mamm-an helt, at hann skuldi fara á tekniskúla.

Í eini samrøðu sigur William, at keypmansskúlin var kortini ikki so galin »... også den skole står nu for mig i et festligt lys...». Og lærdómin kom honum seinri til goðar, tá hann starvaðist í handlinum hjá pápanum.

Á keypmansskúlanum í Fiolstræde fekk William ein vinmann, sum kom úr einum kunstnaraheimi. Tað var hesin vinnaðurin, sum fann uppá, at teir skuldu vitja skaldið Otto Gelsted, ið seinni fekk stóran tyding fyrri William, skaldskap hansara og livsaskoðan hansara á tann sosialistiska bógvin.

Í journalistlæru

Tá William gavst á keypmansskúlanum, fór hann í læru sum journalistur við Folkebladet í Ringsted. »...

William var tó ikki leingi í blaðheiminum.

Otto Gelsted hevði fingið hann at yrkja. Sjálvar var Otto Gelsted konsulentur á einum forlagi, Levin og Munksgaard, sum sendi tað fyrsta yrkingasavnið, »Arktiske elegier« út í 1921.

Yrkingasavnið fekk goða undirtøku og fyrri familjuni kundi hann nú prógva, at hann veruliga var yrkjari.

Øll árin í tjúgundum yrki William nógv og komu try søvn út.

Kundi ikki liva av yrkingum

Men William kundi ikki liva av at yrkja. Hann royndi tí at skriva bókur. Men einki veruligt spurdist burtur úr í fyrstu syftu.

Í eini samrøðu við Land og Folk í fjør sigur William um tær fyrstu royndirnar:

»Det er uhyggeligt —

Jeg leverede det troldigt til Gelsted, som lige så troldigt

sendte mig det i hovedet igen. Han var gal på mig. Det var ikke godt. »Det er uhyggeligt«, sagde han med sådan en hvisletone mellem tænderne.

Han var en meget streng og en meget unødigt kritiker. Og jeg er ham uhyre taknemmelig for, at han ikke fik Munksgaard til at tage disse bøger. De var frygteligt u-modne. Og var de udkommet, ville jeg have haft dem at trækkes med resten af min tid.

God kritik skal man være meget taknemlig for. Og Gelsted var en god kritiker. Og streng. I virkeligheden gør kritikerne en meget stor indsats og er til stor gavn.

Ávirkaður av Kirk

Um hetta mundið kom William eisini at kenna rithøvundan Hans Kirk og gjørdust teir bestu vinir. Hans Kirk vitjaði eisini í Føroyum — í 1947.

William ávirkaðist eisini av Kirk: »Min roman Noatun er i øvrigt stærkt inspireret af Fiskerne. Og Kirk var også meget glad for den».

Fyrstu skaldsøguvendirnar komu ikki á prenti. Tíverri — mugu vit í dag siga — eru handritini ikki til. Men í 1934 kom tann fyrsta skaldsøgan, Blæsende Gry, út:

»... den noget dødbagte kæmperoman skrev jeg helt ærligt med det formål at prøve at slå igennem som prosaforfatter, som romanforfatter, i håb om at skaffe mig et selvstændigt levebrød. Men det blev en stor fiasko. Bogen gav under-skud, og det fik jeg kun dækket ind ved at forære Munksgaard (forlagið) en hel del malerier — for jeg malede også en masse i den tid», sigur William í eini samrøðu við danska útvarpsmannin Hemming Hartmann-Petersen.

Giftur, bygt og traðarmaður

Umframt at mála og skriva, arbeiddi William í handlinum

hjá pápanum. Hann var fluttur heim aftur, og giftist í 1932 við systkinabarninum, Lisu, sum er ættað úr Kollafirði. Saman settu tey búgv uppi á Varða, har tey framvegis búgva, og fingur triggjar synir — Heina, Zacharias og Jørgen-Frantz.

Eisini var hann blivin »amatør-traðarmaður« og hevði fingið sær eina kúgv. Í søguni »Arkadisk Eftermiddag« í savninum »Kur mod onde Ånder« skrivar hann ógvuliga poetiskt um kúnna »Stjørnueyga«, og tá hann einaferð var til tarvs við henni.

Hetta minnisbrotið boðar — hóast búskaparlig trøngtíð fyrri Føroyar — um eina hugnaliga og romantiska tíð fyrri William.

Gerst sosialistur

Men triatiárinu við armóð og neyð ávirkaðu William, og hann verður sannfærdur um sosialu stöðuna í samfelagnum.

Hann sigur seg ongantíð hava verið dogmatiskan sosialist: »Dertil falder socialismens skyggeside alt for stærkt i øjnene. Men jeg har altid været venstreorienteret, og det er jeg stadig», sigur hann við Århus Stiftstidende í 1973.

Fær viðurkenning

Seinast í triatiárunum fær William Heinesen veruliga viðurkenning sum prosaskald. Tað var við skaldsøguni Noatun, sum fekk goða undirtøku bæði í Danmark og útlandinum.

Tey fylgjandi 11 árin var William tigandi. Einku kom »it i bók fra 1938 til 1949, tá »Den sorte Gryde« kom út.

Árið eftir útkomuna av Den sorte Gryde kom »De fortabte Spillemand«, sum »... med sit livsoverskud lyste op i den danske efterkrigs-litteratur«. (Politikens Dansk Litteratur Historie).

Skrivað í krígsins ræðuleika um lukku

»Spælimenninar« skrivaði



Fýra skaldabroður og havnarmenn: Janus, Jørgen-Frantz, William og Hans Andrias